

УДК 330.338

С.В. Коляденко, докт.економ.наук, проф.

Вінницький національний аграрний університет, Україна

ЕКОНОМІКА КЛАСИЧНА – ЕКОНОМІКА ЦИФРОВА: ТЕОРЕТИЧНІ ВІДМІННОСТІ

S. Kolydenko, Dr., Prof.

CLASSICAL ECONOMY – DIGITAL ECONOMY: THEORETICAL DIFFERENCES

Вчення про економіку в сьогоднішньому світі настільки ж давнє, як і нове. Слово «економіка» (від давньо-грецької οἰκονομία – мистецтво ведення домогосподарства) має у своєму означенні декілька понять, зокрема: економіка – наука про використання різноманітних обмежених ресурсів, а також питання виробництва, збуту, розподілу та споживання товарів та послуг; або економіка – синонім господарства; сфера господарської діяльності людини, у якій створюються, розподіляються і споживаються життєві блага [1]

Як і будь-яка наука, економіка розвивалася двома шляхами: виокремлення та вивчення теоретичних основ, базових понять науки, або їх застосування у практичній діяльності тих суспільних середовищ, де знання економічної науки були необхідними. Одним з перших напрямів теоретичного вивчення економічних явищ була Каталактика – (економічна теорія). Арістотелівський термін, який означає «ринкове господарство, що використовує гроші як посередника в обміні», «перетворення ворогів на друзів», «перетворення чужого на члена спільноти». Згодом цей термін використовували Людвіг фон Мізесі Фрідріх фон Гаскдля позначення нового змісту економічної науки. Предметом каталактики і досі є аналіз тих дій, які робляться на основі грошового розрахунку [1], хоча сам термін уже майже не вживається. Якщо ми запитасмо, чому? відповідь буде очевидною: той термін відповідає тим судженням та трактуванням, сьогоднішні економічні реалії мають зовсім інші значення, а отже і термінологію.

Реальним доказом цього є сьогоднішня економічна термінологія, що започатковується абсолютно новою економічною наукою, яка в наш час має назву «цифрова економіка».

Нам відоме одне з перших тлумачень предмету цієї науки, яке визначив давньогрецький філософ Ксенофонт, але за майже 2,5 тисячі років користування терміном «економіка», його значення майже не втратило свого знанневого змісту, проте категорії, що ним описуються за цей період зазнали суттєвих змін. Класична економіка визначає термін «економіка» в сучасному його розумінні. Зібравши декілька різних визначень поняття класичної економіки як науки (табл. 1), сформулюємо власне тлумачення:

Таблиця 1. Класичне тлумачення терміну «економіка»

Економіка - це	це наука, яка вивчає взаємодію людей в процесі пошуку ефективних шляхів виробництва матеріальних благ і послуг в умовах рідкості і обмеженості ресурсів з метою максимального задоволення постійно зростаючих і необмежених потреб людини і суспільства
Економіка - це	це відносини, що виникають між людьми в зв'язку з процесами виробництва, розподілу, обміну, споживання товарів в ході цих процесів
Економіка - це	наука про виробничу діяльність та обмін результатами між людьми

Продовження таблиці 1

Економіка - це	наука вибору. Вона вивчає, як люди вибирають спосіб використання обмежених виробничих ресурсів (землі, праці, обладнання, технічних знань) для виготовлення різних товарів і розподілу їх між різними членами суспільства
Економіка вивчає	рух економічного життя – тенденції в розвитку цін, виробництва, безробіття тощо. У міру вивчення цих явищ вона допомагає виробити політику, реалізуючи яку уряд може впливати на економічне життя
Економіка вивчає	яким чином людина здійснює організацію виробництва і споживання
Економіка вивчає	гроші, капітал, його форми й багатство
Основною економічною проблемою є	обмеженість ресурсів і обумовлена цією обмеженістю проблема необхідності вибору

Джерело: сформовано автором

Розглянувши порівняння цих визначень, приходимо до думки, що економіка – це наука про відносини між людьми в процесі виробництва матеріальних та нематеріальних благ за допомогою використання матеріальних та нематеріальних ресурсів, організування цього виробництва з метою підвищення його ефективності.

Таким розумінням економіки люди послуговувалися декілька останніх десяти років.

З економічної історії відомі такі напрями у вивченні економіки: економічна думка стародавніх часів та середніх віків; меркантилізм та міжнародна торгівля (XVI-XVIII ст.); докласична економічна думка (XVII-XVIII ст.); класична економічна думка (XVIII-XIX ст.); неокласична економічна думка (XIX- початок XX ст.); починаючи з XIX ст. паралельно розвивалися декілька течій економічної думки, які й започаткували ту, що передувала так званій постфінансовій кризі після 2008 року.

Світова економіка розвивається своїми, відомими лише їй шляхами, в різні часи та в різних частинах світу ставалося так, що теоретики «підказували» вектори руху та розвитку економіки, або навпаки, за результатами розвитку практичної економіки народжувалися нові ідеї та теоретичні напрацювання.

В наш час визначити, що було першим: теоретичні думки світових вчених чи втілення в економіку нових практичних розробок, що виникли в результаті надзвичайно швидкого розвитку інформаційних технологій, не можливо. Ми маємо науковий факт: в світовій економіці відбулася теоретична революція: виникла нова наука, що отримала назву відповідну джерелам її утворення: цифрова економіка.

До свого сучасного трактування вона пройшла досить тривалий, як для XXI століття час, одними з перших назв економіки, що базувалася, як правило, на цифрових технологіях були: інформаційна, інноваційна, технотронна, мережева, знаннева Інтернет-економіка, WEB-економіка, електронна, навіть, нова економіка.

Багато різновекторних тлумачень отримали свої ідеї з «нової економіки», одним з перших, хто застосував її у 1898 р. був Л. Гронлунд у своїй однойменній праці [2]. За більше ніж сто років ці ідеї були досить кардинально трансформовані, але залишилася ідея трансформованості та еволюційності поняття як категоріального визначення, трансформуванні змістової наповненості, тобто, ідея нового наповнення класичної теорії була втілена в наукових дослідженнях і набула нового змісту.

Визначення цифрової економіки як науки також не є однозначним. Сам термін «цифрова економіка» був введений у 1995 році канадцем Доном Тепскоттом (в цьому ж 1995 році термін «диджитал-економіка» використав американець Ніколас Негропonte), уже з цього зрозуміло, що ідеї використання «цифри» в глобалізованому економічно-інформаційному світі уже на стільки назріла, що її оформлення як окремого напрямку наукового дослідження вимагало лише певного часового моменту.

В Аналітичній записці Центру Разумкова подається досить цікава ідея, яка базується на розумінні того, що сьогодні розвиток інформатизації насамперед пов'язаний із впровадженням цифрових комунікаційних технологій і платформ, для яких Інтернет і мобільні пристрої є основою. Сектори економіки, засновані на інформаційних і комунікативних технологіях, отримали назву “цифрова економіка”, тобто аналітики в цифрову економіку виділяють лише деякі сектори економіки.

Цифрова економіка – це діяльність, в якій ключовими факторами (засобами) виробництва є цифрові дані (числові та текстові) [3] та їх використання (як ресурсу), що дозволяє суттєво збільшити ефективність / продуктивність / цінність в різних видах економічної діяльності [4].

Разом з тим, будь яка наука має свої категорії, поняття та постулати. Як бачимо з визначення відомі базові поняття «засоби», «ресурси», «результати», набувають в цифровому просторі інших формулювань, хоча і відповідають класичним базовим засадам; цифрові товари та послуги за своїми характеристиками зовсім відмінні від класичних; розрахунок за ці ж товари та послуги, надані засобами цифрової економіки, як правило, відбуваються цифровою валютою (електронними грошми), в найближчому майбутньому це може бути широке розповсюдження криптовалюти; абсолютно нового формату набувають трудові відносини, процеси управління економікою, господарством, ресурсами тощо. Виходячи з вищенаведеного, ми можемо з впевненістю сказати, що станом на зараз цифрова економіка проходить етап свого базового становлення, а її ключові засади потрібно вивчати, розвивати та впроваджувати в теорію цифрової економіки тоді, коли будуть визначені головні критерії, за якими визначатимемо науку як таку.

Розуміючи, що сьогоднішнє цифрове суспільство (це суспільство, яке інтенсивно та продуктивно використовує цифрові технології для власних потреб (самореалізація, робота, відпочинок, навчання, дозвілля кожного), а також для досягнення та реалізації спільних економічних, суспільних та громадських цілей [4]) уже запровадило у повсякденне життя та світову економіку її новий зміст та сучасне значення цифрової економіки в світових економічних процесах, хочемо виокремити основну ідею дослідження: в результаті розвитку економіки починаючи від домашнього господарства до сьогоднішньої Індустрії: 4.0, людство отримало новий її вид, який хоч і змінює світ кардинально, але не вивчена в її теоретичному розумінні, що належить зробити сьогоднішнім вченим-економістам та ІТ-практикам.

Література:

1. Вікіпедія. URL : <https://uk.wikipedia.org/wiki>
2. Gronlund L. The New Economy. A Peaceable Solution of the Social Problem. Chicago, New York: Herbert S. Stone & Company, 1898. 364 p.
3. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації/ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80#Text>
4. Україна 2030E – країна з розвинутою цифровою економікою. URL : <https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyu-cifrovoyu-ekonomikoyu.html>
5. «Зелені» інвестиції у сталому розвитку: світовий досвід та український контекст. Аналітична доповідь. Центр Разумкова, 2019. 315 с. URL :2019_ZELEN_INVEST.pdf